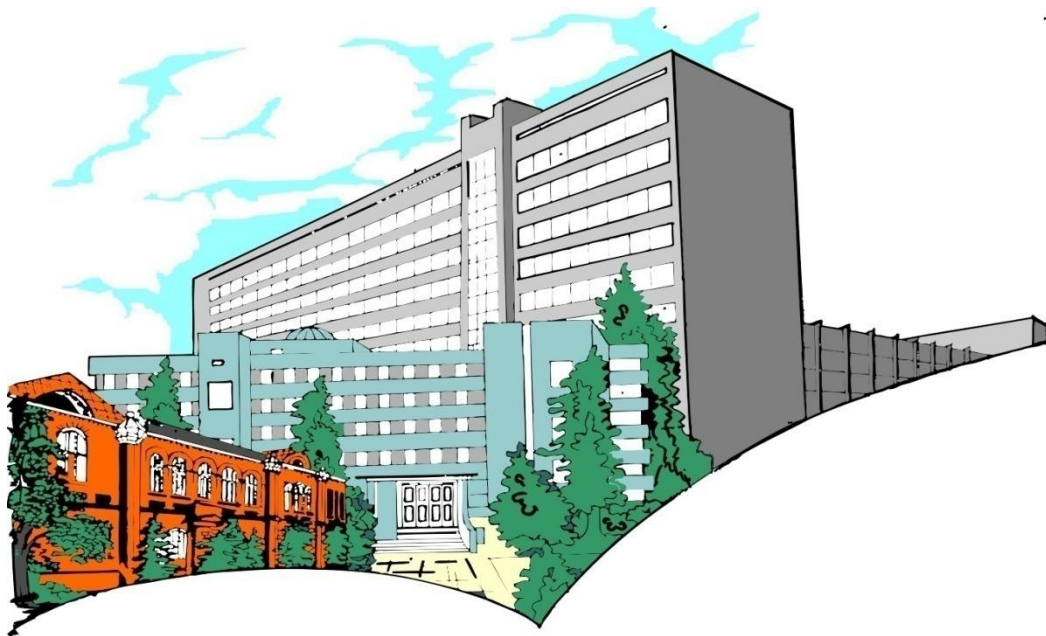

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет**

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

Випуск 7

Херсон
2022

УДК 378.4

С 88

Затвердила вчена рада Херсонського державного університету
(протокол від 28.02.2022 р. №14)

Голова редакційної колегії:

Сергій Омельчук, перший проректор.

Члени редакційної колегії:

*Наталія Головка, Сергій Думасенко, Наталія Ільїна, Тетяна Козакова,
Тетяна Попович, Сергій Сімченко, Оксана Москвичова, Людмила Харченко-Баранецька,
Олександр Черемісін, Юлія Юріна.*

Студентські наукові студії: збірник наукових праць.

Херсон: ХДУ, 2022. Вип. 7. 48 с.

ISBN 978-617-7090-32-7

У збірникові представлено результати наукових досліджень здобувачів вищої освіти у царині економічних, технічних та гуманітарних наук.

ISBN 978-617-7090-32-7

© ХДУ, 2022

ЗМІСТ

Блажко В. О. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНИХ СЕРІАЛАХ: НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ СЕРІАЛУ «HOW TO GET AWAY WITH MURDER/ ЯК УНИКНУТИ ПОКАРАННЯ ЗА ВБИВСТВО».....	4
Гаврилюк Т. В. СТАТЕНЕ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ЗАСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ПРОТИ НЕЇ.....	9
Зверяк Є. Ю. ТЕМА ВІЛ/СНІДУ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ (ПРАВОНАХИСНИЙ АСПЕКТ).....	12
Ільїна Т. О. ЕСТЕТИЗАЦІЯ ТА ТЕАТРАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВІ КУЛЬТУРИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ.....	15
Коршун Ю. К. ОСОБЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ МОРСЬКОГО БЕРЕГА КІНБУРНЬСЬКОГО ПІВОСТРОВА	17
Костюк Н. В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЖІНОК- ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВИЦЬ ЗСУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	22
Мазур Д. В. ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ ТА НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДІТЕЙ ЗІ СПЕКТРОМ АУТИСТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ	25
Мазур Д. В. МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЇ У ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ	29
Пуняк Д. Р. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ (НА ОСНОВІ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ ГОТИЧНОЇ ПОВІСТІ Р. СТВЕНСОНА «THE STRANGE CASE OF DR. JEKYLL AND MR. HYDE»/ «ХИМЕРНА ІСТОРІЯ ДОКТОРА ДЖЕКІЛА ТА МІСТЕРА ГАЙДА» М. СТІХИ).....	32
Раєв Д. Г. САМОКОНТРОЛЬ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ПІД ЧАС САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ.....	36
Резнік К. С. ПЕРСПЕКТИВА РОБОТОТЕХНІКИ ЯК ЧАСТИНИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	38
Саніна К. А. ЖІНКА СЕРЕДНЬОГО ВІКУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: ГЕНДЕРНО-ВІКОВИЙ АСПЕКТ	40
Шамаль Д. О. ПРО ПРИРОДУ Й ФУНКЦІЇ АКТИВНИХ ДІСПРИКМЕТНИКІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	44
Відомості про авторів	47

Наукова керівниця – професорка кафедри німецької та романської філології
Романова Н.В.

ПРО ПРИРОДУ Й ФУНКЦІЇ АКТИВНИХ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У статті розглядаються особливості утворення активних дієприкметників у німецькій мові, їхні функції як загальнозживаного й спеціального слова або словосполучення в синтаксичних конструкціях.

Ключові слова: активні дієприкметники, дієслово, значення, лексичний омонім, лексико-семантичні варіанти.

The article represents the peculiarities of formation of active participles and their functions in the German language as well as their functions as a common and special word or phrase in syntactic constructions.

Key words: active participles, verb, meaning, lexical homonym, lexical-semantic variants.

Німецька мова належить до західноєвропейських мов, має «значне територіальне варіювання», функціонує на теренах ФРН, Австрії, Швейцарії, Люксембурга, Ліхтенштейну, деяких країн «Східної Європи й Америки» [4, с. 138, 142].

Доведено, що морфологічна система німецької мови сформувалася на основі індоєвропейської прамови [3, с. 3-5]. Стосовно дієприкметника, то він такий же давній, як і дієслово, оскільки є однією з його форм [10, с. 615]. Виокремлюють два різновиди дієприкметників: перший і другий [5, с. 138] або теперішній (Partizip I) і минулий (Partizip II) [12, с. 716]. Критерієм вододілу слугує «одна з найскладніших категорій у системі дієслова» [2, с. 416] – стан. Тут на передній план уже виходить лексичне значення дієслова [2, с. 416], яке також вважають «досить складним явищем» через розмитість семантичних меж [7, с. 269].

Мета статті – розглянути особливості утворення й функціонування активних дієприкметників у німецькій мові.

Активний дієприкметник «виражає тривалу незавершену дію або стан і має в реченні зазвичай функції обставини, предикатива й означення» [6, с. 34]. Феномен утворюють за словотвірною моделлю «основа дієслова + суфікс -(e)nd». Під словотвірною моделлю розуміємо, слідом за М. Д. Степановою і В. Флейшером, «морфологічно й лексико-семантично обумовлену структурну схему, за якою можуть бути утворені серії словотвірних конструкцій з однаковою структурою» [8, с. 79].

Наприклад, активний дієприкметник *abwechselnd*, що функціонує в сучасній німецькій мові як прикметник зі значенням «мінливий, непостійний; змінний», уключає в себе основу дієслова *abwechsel-* «змінювати, заступати, чергувати» й словотворчий суфікс *-nd*, активний дієприкметник *dauernd* уживають у двох функціях: як прикметник зі значенням «тривалий; неперервний, постійний; міцний, тривкий» та як прислівник зі значенням «постійно» [11, с. 30, 159] (тут і далі приклади наведено довільно. – Д. Ш.).

Зауважимо, що твірну основу активного дієприкметника *dauernd* зведено до багатозначного лексичного омоніма *dauern*¹ «1. тривати, продовжуватися; 2. бути довговічним; залишатися [зберігатися] надовго». При цьому моносемічний омонім *dauern*² «викликати жаль» [11, с. 159] лишається на периферії. Звідси виходить, що емотивні дієслова [10, с. 534] не беруть участі у творенні активних дієприкметників.

Твірні основи наведених активних дієприкметників закінчуються на суфікси *-el-* і *-er-*. Так само активний дієприкметник *lockend* зі значенням «привабливий, звабливий» утворено від основи другого лексичного омоніма *locken*² зі значенням «надити, заманювати, затягувати» – *lock-* та фонетичного варіанта суфікса *-end*. Цікаво, що перший лексичний омонім *locken*¹ зі значенням «завивати, кучерявити» не бере участі у творенні аналізованого

дієприкметника, але може трансформуватися у зворотне дієслово *sich locken* зі значенням «витися, кучерявитися» [11, с. 415]. Доходимо висновку про той факт, що деякі перехідні дієслова, як і дієслова з емотивним значенням, не беруть участі у творенні лексичної семантики активних дієприкметників.

Активний дієприкметник *schaffend* зі значенням «працюючий; творчий» утворено від основ лексичних омонімів *schaffen*² і *schaffen*¹, що вживаються на позначення будь-якої та творчої праці людини [11, с. 521]. Йдеться про генеральне значення елементів, тоді як їх лексико-семантичні варіанти на позначення часу, руху, простору, устрою, структури, будови, функціонального стилю (розмовний) знехтувані.

Зафіксовано й зворотний лексико-семантичний процес: активні дієприкметники охоплюють один із можливих лексико-семантичних варіантів дієслова.

Наприклад, активний дієприкметник *abstehend* «настовбурчений, відставлений» утворено від основи дієслова *abstehen* зі значенням «2. стирчати; відстовбурчуватися» та фонетичного варіанта суфікса *-end* [11, с. 27]. Отже, генеральне значення «перебувати на (певній) відстані від чогось» та значення третього лексико-семантичного варіанта «3. розмежовувати (*точки зору, сфери пливу*)» не є суттєвими для словотворчого процесу.

Трапляються випадки утворення активних дієприкметників на переосмисленій основі.

Наприклад, семантику активного дієприкметника *absteigend* «спадний» визначаємо через переосмислення генерального значення дієслова *absteigen* «1. злазити; спускатися» (там само).

Активний дієприкметник *abwesend* з прямим «1. відсутній» і переносним «2. перен. неухажливий» значенням не має вихідної твірної основи, входить до складу словосполучення *abwesend sein* «бути відсутнім» та субстантивується як іменник чоловічого т й жіночого f родів *Abwesende* «відсутній, ...ня» [11, с. 30].

Активний дієприкметник *aggravierend*, утворений від основи дієслова *aggravieren* зі значенням «1. ускладнювати; 2. мед. перебільшувати (*симптоми хвороби*)» й фонетичного варіанта суфікса *-end*, не має власного значення. У структурі словосполучення *aggravierender Umstand* отримує статус юридичного терміна «обтяжлива обставина» [11, с. 34].

Аналогічну трансформацію простежуємо в активному дієприкметнику *anfallend*, значення якого залежить від семантики компонентів словосполучення.

Наприклад, *anfallende Arbeit(en)* «поточні справи»; *die anfallenden Fragen* «поточні питання»; *die anfallenden Gewinne* «одержуваний [належний] прибуток»; *anfallende Nebenprodukte bei diesem Verfahren sind ...* «при цьому процесі утворюються такі побічні продукти...» [11, с. 42].

Пілотний аналіз показує, що за формою активний дієприкметник фактично уніфікований, за змістом розмаїтий, багатоплановий, відкритий. Його природа амбівалентна: віддієслівний та прийменниково-іменниковий дериват. Функціонує як загальноживане й спеціальне слово або словосполучення, апелює до повнозначних частин мови: прикметника, прислівника, іменника.

У синтаксичних конструкціях активний дієприкметник може бути головним членом речення а) підметом [...], *aber es kam kein Ei ... sondern etwas Stinkendes, das aussah wie eine Wurst* [8, с. 38], б) присудком – предикатив 1) з дієсловом-зв'язкою – *Wir bekommen natürlich nicht so viel, wie wir zu Hause hatten, aber es ist ausreichend* [8, с. 43], 2) без дієслова-зв'язки – *Augen: weit geöffnet, lächelnd* [8, с. 57], другорядним членом речення а) обставиною способу дії *Dauernd werde ich mit meiner Schwester verglichen...* [8, с. 30], б) означенням 1) узгодженим із означуваним словом *Irgendwie kamen wir auf Pims weitgehende Bescheidenheit. Die ist eine so feststehende Tatsache, dass selbst von den idiotischsten Leuten nicht daran gezweifelt werden kann* [8, с. 36], *Spezielle Einrichtung für die vorübergehende Unterkunft von Juden und ihresgleichen* [8, с. 47], 2) неузгодженим з означуваним словом *Das Wasser ist kochend heiß!* [8, с. 33] (стоїть перед означуваним словом – предикативом), *Jeder findet mich [...], egoistisch, wenn ich einen Bissen zu viel esse, dumm, feige, berechnend usw. usw.* [8, с. 55] (стоїть після означуваного слова – додатка), 3) прикладкою *Frau van Daan ist anscheinend*

noch unschlüssig, wo sie ihr Bad nehmen soll, daher hat sie ... [8, с. 33] (стоїть перед предикативом), *Ich sehe abends oft die Reihen guter, unschuldiger Menschen vor mir, mit weinenden Kindern!* [8, с. 48] (стоїть після обставини місця), в) додатком, вираженим інфінітивною групою з часткою *zu* *Mir ist es aber unmöglich, den einen Tag katzenfreundlich zu sein und ihnen am folgenden Tag meinen Hass ins Gesicht zu schleudern* [8, с. 55].

До реальних другорядних членів речення додаються й поодинокі уявні, зокрема обставина способу дії *Als wäre mein Geburtstag nicht schon deprimierend genug gewesen, erfahren wir soeben, dass wir zwei unserer größten Stützen verlieren werden* [8, с. 66]. Уявність активного дієприкметника відображено через минулий час – плюсквамперфект кон'юнктив.

Проведений аналіз дає підставу зробити висновок, що природа й функції активних дієприкметників у німецькій мові детерміновані комунікативними потребами й інтересами мовця, його інтенцією та прагматикою.

Перспективним із позицій словотворення є встановлення структурно-семантичних особливостей активних дієприкметників у німецькомовних художніх текстах окремих авторів, а також літературних напрямків і жанрів, з позиції функціонування – виявлення моносемічних і полісемічних моделей активних дієприкметників у німецькій мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коренькова О. А. Визначення поняття «дієслова психічного стану» в сучасній українській мові. Молодий вчений. 2016. № 3 (30). С. 534–537.
2. Кутня Г. До проблеми аналізу дієслівної категорії стану в сучасній українській літературній мові (традиції та новаторство в морфологічних студіях). Вісник Львівського університету. Серія філологія. 2010. Вип. 50. С. 416–421.
3. Левицкий В. В. Основы сравнительной морфологии германских языков. Черновцы: Рута, 2004. 127 с.
4. Левицкий В. В. Основы германистики. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 528 с.
5. Михайлова О. Е., Шендельс Є. Й. Довідник з граматики німецької мови з вправами. Київ: Радянська школа, 1977. 360 с.
6. Смолій С. М. Німецька мова. Граматичний довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. 304 с.
7. Степанова М. Д. Словообразование современного немецкого языка. Москва: Издательство литературы на иностранных языках, 1953. 376 с.
8. Степанова М. Д., Фляйшер В. Теоретические основы словообразования в немецком языке. Москва: Высшая школа, 1984. 264 с.
9. Folman A., Polonsky D. Das Tagebuch der Anne Frank. Basel: S. Fischer Verlag, 2017. 158 S.
10. KLUGE. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin: Walter de Gruyter Verlag, 1999. 924 S.
11. Müller V. Das große deutsch-ukrainische Wörterbuch. Kyjiw: Tschumatzkyj Schljach Verlag, 2012. 792 S.
12. WAHRIG. Wörterbuch der deutschen Sprache. München: dtv, 2012. 1152 S.